

AVKP actueel

Nr. 95, juni 2022

Nieuwsbrief van de Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland
AWN afd. 23

NATIONALE ARCHEOLOGIEDAGEN

De Nationale Archeologiedagen staan voor de deur. Deze zijn niet meer in oktober, maar worden gehouden op 17, 18 en 19 juni. Tijdens dit landelijke evenement worden door heel Nederland activiteiten georganiseerd. Dus ook in Brabant en in onze regio. In deze nieuwsbrief is een aantal berichten opgenomen:

- Knegsel pagina 9
- Oss pagina 12
- Eindhoven pagina 3

Daarnaast zijn er activiteiten in onder meer [Valkenswaard](#), Bergeijk en Boxtel.

Op zaterdag 18 juni is ook het Erfgoedhuis geopend en zijn er twee rondleidingen door Eindhoven door Wim van Hoof. Je kunt je aanmelden voor de rondleiding via awnafdeling23@gmail.com

In heel Brabant kun je op zo'n 30 plekken terecht. Wil je meer weten, kijken dan ook op de website van www.archeologiedagen.nl.

Ellen van der Steen

WIST U DAT...

- op 17, 18 en 19 juni de Nationale Archeologiedagen zijn
- er dan weer leuke activiteiten zijn in meerdere gemeenten, zie pagina 3, 9 en 12
- AVKP-leden het nieuws halen
- Willem van Bosch is benoemd tot erelid van de Heemkring "De Vonder", zie p.4
- Jeroen Snellen de krant haalde bij museum de Oersprong, zie p.15
- Er romeins hout getekend kan worden, zie p.3
- Frank de Kleine al meer dan 25 jaar actief is bij AVKP
- Theo de Jong een lezing geeft op 5 juli over Smaak op stand, zie p.3
- Gemeente Eindhoven de BNG Erfgoedprijs heeft gewonnen, zie p. 16
- de BBQ in september plaatsvindt. De datum wordt nog bekend gemaakt.

ACTIVITEITENKALENDER 2022

	Mei		Mei/Juni		Juni		Juni	
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	21		22		23		24	
Ma	23		30		6	Pinksteren	13	
Di	24		31		7		14	
Wo	25	Jaarvergadering	1	Werkavond / BV	8	Lezing Ria Berkens	15	Werkavond
Do	26	Hemelvaart	2		9		16	Actueel verschijnt
Vr	27	Deadline AVKP-Actueel	3		10		17	Nat. Archeologiedagen
Za	28		4		11		18	Nat. Archeologiedagen
Zo	29		5	Pinksteren	12		19	Nat. Archeologiedagen

	Juni		Juni/Juli		Juli		Juli	
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	25		26		27		28	
Ma	20		27		4		11	
Di	21		28		5		12	
Wo	22	Werkavond	29	Werkavond	6	Lezing Theo de Jong	13	Werkavond / BV AVKP
Do	23		30		7		14	
Vr	24		1		8		15	
Za	25		2		9		16	
Zo	26		3		10		17	

	Juli		Juli		Augustus		Augustus	
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	29		30		31		32	
Ma	18		25		1		8	
Di	19		26		2		9	
Wo	20		27		3		10	
Do	21		28		4		11	
Vr	22		29		5		12	
Za	23	zomervakantie	30		6		13	
Zo	24		31		7		14	

	Augustus		Augustus		Augustus/September		September	
	Wk		Wk		Wk		Wk	
	33		34		35		36	
Ma	15		22		29		5	
Di	16		23		30		6	
Wo	17		24		31	BV AVKP	7	
Do	18		25		1		8	
Vr	19		26		2	Deadline AVKP-Actueel	9	
Za	20		27		3		10	Open monumentendag
Zo	21		28		4		11	Open monumentendag

Werkavonden	Excursie / veldloop	Feestdagen	Lezingen / symposia
Vergaderingen	Cursus	Feesten & borrels	Deadlines

CURSUSSEN, LEZINGEN EN EXCURSIES

Lezingen

5 juli Lezing Smaak op stand

Theo de Jong (archeoloog gemeente Eindhoven en Helmond) over Smaak op stand. Tafelrestjes van de Bredase Nassaus (1530-1540).

Alle lezingen in het Erfgoedhuis Eindhoven beginnen om 20 uur. De lezingen zijn gratis en ook toegankelijk voor niet-leden. De lezingen kunnen

na aanmelding meestal ook online worden gevolgd.

Excursies

Het programma voor komend jaar wordt momenteel voorbereid. Er zijn plannen voor een bezoek aan Loevestein en den Bosch

NIEUWS UIT HET ERFGOEDHUIS

Volg het Erfgoedhuis Eindhoven op www.erfgoedhuiseindhoven.nl.

Volg de ArcheoHotspots op: www.archeohotspots.nl en [twitter@ArcheoHotspots](https://twitter.com/ArcheoHotspots)

Nationale Archelogiedagen: Opendag Erfgoedhuis

Op zaterdag 18 juni is er een open dag in het Erfgoedhuis in Eindhoven van 11 tot 17 uur.

Je kunt rondkijken in de werkplaats waar vondsten worden verwerkt en kennismaken met de archeologische vondsten, die zijn tentoongesteld.

Om 12 uur en om 14 uur geeft Wim van Hoof rondleidingen door Eindhoven langs archeologische plekken. Meld je aan voor de rondleiding via awnafdeling23@gmail.com.

Verder zijn er activiteiten voor kinderen. Je kunt onder meer scherven opgraven en potjes plakken, een speurtocht volgen en met een microscoop vondsten bekijken. Kortom genoeg te zien en te doen!

Romeins hout levert verrassing op

Bij Brandevoort-Helmond is het hout van drie Romeinse waterputten volledig verzameld. Het hout is gedroogd en geborsteld. Hierbij bleken er meerdere voor een pengat verbinding bewerkte stukken tussen te zitten. Meest bijzonder is een ossenjuk waarvan bij Uden? eerder een vergelijkbaar exemplaar is gevonden.

Het bewerkte hout wordt getekend in Erfgoedhuis om op te nemen in het komende rapport van de opgraving.

Wie voelt er voor om hieraan mee te tekenen overdag of op woensdagavonden? Er wordt instructie bij gegeven.

Vrijwilliger van Erfgoedhuis vindt Goud!

De vrijwilliger Daan Philipsen zoekt met detector veel rond Heeze; maar nu even niet.

Dit goud is dan ook gevonden op zijn reis naar Zweden. In de voorlaatste ijstijd kwam er overigens met het landijs ook goud mee tot aan de Veluwe.

Gelderse gesp uit de 14-15 de eeuw.

Het xrf onderzoek onlangs aan de koperen gesp die gevonden is in 2007 bij de Woenselse poort heeft uitgewezen dat het ooit verguld is geweest.

Er zullen in die tijd diverse aanvallen op de stad geweest zijn waarbij op de locatie Woenselse poort niet alleen deze bijzondere gesp maar ook een zwaard met foedraal gevonden is.

WILLEM VAN DE BOSCH ERELID HEEMKRING "DE VONDER"

Het werd een feestdag voor Willem van den Bosch. Op woensdag 7 april werd hij tot erelid van de Heemkring "De Vonder" benoemd. Hij ontving bij deze gelegenheid een mooie oorkonde en een penning.

Eerder op de dag haalde hij al de voorpagina. Hij had het blad van de AWN, (het blad van Vrijwilligers in de archeologie) in huis gekregen en tot stond tot zijn eigen verbazing met Martien op de voorpagina. Ze zijn samen aan het werk bij een opgraving in Asten, waar vroeger de Formido was. Helaas kan Willem door gezondheidsredenen niet meer deelnemen aan veldwerk, We vonden het dan ook fijn hem weer te zien bij de jaarvergadering.

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK IN DE REGIO

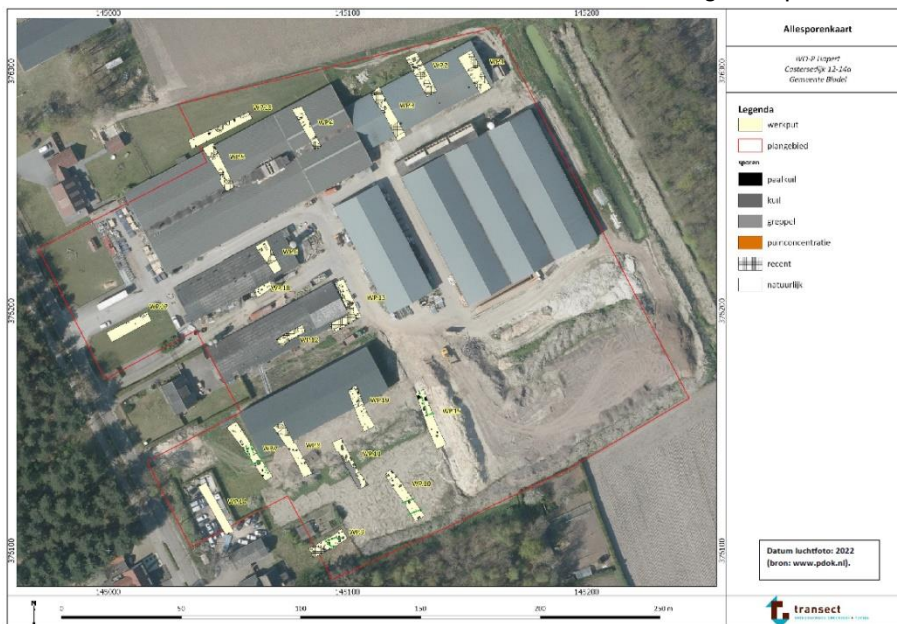
(door Ria Berkvens, regioarcheoloog Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant)

Locatie	Uitvoerende instantie	(vermoedelijke) uitvoeringsperiode
Oirschot – Moorland veld 7 (proefsleuven)	BAAC	Juni-juli 2022
Asten/Someren – Beekherstel Aa en Kleine Aa (proefsleuven en archeologische begeleiding)	Bodac	Juni – sept 2022
Nuenen – Wettenseind (proefsleuven)	Transect	Juni 2022
Bulders – Emmerikstraat (proefsleuven/opgraving)	VUHbs	Juni 2022
Nuenen – Nuenen-West (vervolg proefsleuven)	Antea	2022
Hapert - Castersedijk 12-14a (opgraving)	Transect	Zomer 2022
Netersel – Carolus Simplexplein (opgraving)	VUHbs	2022
Budel – Dr. Mathijssenstraat (proefsleuven, archeologische begeleiding en opgraving)	??	2022
Best - Oirschotseweg 18-24 (proefsleuven)	??	2022
Dommelen – Bergstraat 54-60 (proefsleuven)	??	2022
Dommelen – Bergstraat 28 (archeologische begeleiding)	Transect	Juni 2022
Budel – De Kleine Wereld (opgraving)	??	2022
Valkenswaard – Luikerweg Bypass (proefsleuven)	??	2022
Waalre – Markt 14 (proefsleuven)	??	2022
Hulsel – Kantten (proefsleuven)	??	2022
Budel - Nieuwstraat 95-97 (proefsleuven)	??	2022
Valkenswaard - Hofstraat 14 (proefsleuven)	??	2022
Deurne – Eikelstraat (proefsleuven)	Econsultancy?	2022
Riethoven - Achter de Sleutel (proefsleuven)	??	2022
Lage Mierde - Kloosterstraat 1 (proefsleuven)	VUHbs	2022
Reusel – Kleine Hoeven (proefsleuven)	??	2022
Hapert – Windpark de Pals (archeologische begeleiding en proefsleuven)	Bodac?	2022
Aalst – Eindhoveneweg (archeologische begeleiding)	??	2022
Aalst – Gestelsestraat 13 (opgraving)	Transect	2022
Waalre – Molenstraat 9-11 (proefsleuven)	ADC?	2022
Liessel – Hoofdstraat 51-53 (proefsleuven)	??	2022?
Middelbeers – Doornboomstraat 5 (proefsleuven)	??	2022?
Lage Mierde - Beekherstel De Reusel (archeologische begeleiding)	Transect	2022
Valkenswaard - Leende – Tongelreep (archeologische begeleiding)	RAAP	2022
Netersel – De hoeve (archeologische begeleiding)	??	2022
Hapert – Oude Provincialeweg (archeologische begeleiding)	??	2022
Someren – Boerenkamplaan 71 (proefsleuven)	??	2022
Nuenen – Dubbestraat (proefsleuven)	??	2022
Breugel – Planetenlaan (proefsleuven)	??	2022
Deurne - Astense Aa-Oude Aa-Soeloop (archeologische begeleiding)	??	2022
Riethoven - Dorpsplein 1 (proefsleuven)	??	2022
Son – Driehoek 3 (archeologische begeleiding en proefsleuven)	??	2022
Soerendonk – Damenweg (proefsleuven)	??	2022
Westerhoven – Klisserbeemden (archeologische begeleiding)	??	2022

OPGRAAFNIEUWS: MIDDELEEUWSE BEWONING OP EEN VOORMALIGE VARKENSHOUDERIJ IN HAPERT - CASTERSEDIJK 12-14

Eind 2021 heeft Transect een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Casterse dijk in Hapert op de plek van een groot gesaneerd varkensbedrijf. Voor de start van het onderzoek waren de hier aanwezige tien grote en soms diep onderkelderde varkensstallen al gesloopt. Eén van de stallen was ten tijde van het onderzoek een groot diep gat met water erin. Je zou denken, in dit 3,6 ha grote plangebied zal niet meer veel bodemarchief bewaard zijn! Niets bleek echter minder waar.

OPGRAAFNIEUWS: MIERLO - LUCHEN REVISITED

Als meer dan tien jaar wordt er aan de noordwestzijde van Mierlo gebouwd aan de nieuwbouwwijk Luchen. Er zijn inmiddels al heel wat archeologische onderzoeken uitgevoerd, waaruit blijkt dat het gebied rijk is aan bewoning uit diverse tijdperiodes. Naast een laatprehistorische nederzetting is er bijvoorbeeld ook een Romeinse nederzetting aangetroffen. In februari van dit jaar vond ook nog een opgraving plaats vanwege de aanleg van een waterberging. Hierbij werden zowel een erf uit de Nieuwe tijd als uit de Midden Bronstijd/Vroege IJzertijd opgegraven.

De opgraving die in december 2020 in Luchen werd uitgevoerd omvat een erf dat in de Late Middeleeuwen in gebruik is genomen en waar de bewoning doorloopt tot in de 19de eeuw. Erven met een langdurige bewoningscontinuïteit zoals in Mierlo-Luchen zijn zeldzaam voor de Kempen. De indeling en oriëntatie van het erf veranderen door de tijd heen. Gezien de omvang van deze veranderingen zou er ook gesproken kunnen worden over meerdere erven. De vindplaats is grotendeels verstoord door diepploegen waardoor veel ondiepere sporen verloren gegaan zijn.

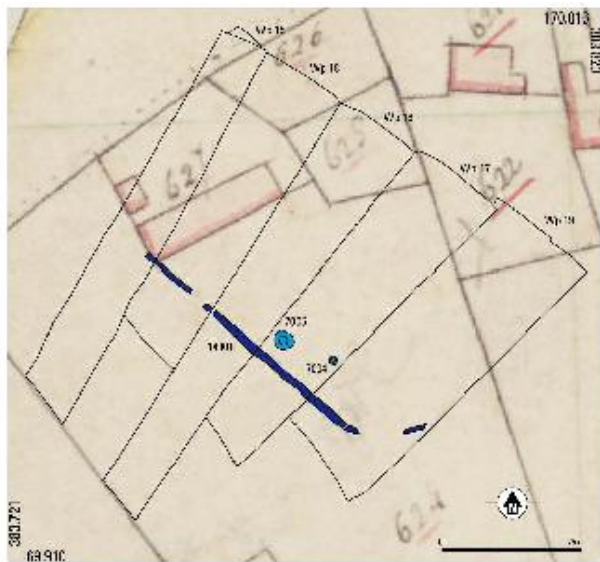

Fig. 7.3 Mierlo-Luchen fase 3. Sporen fase 1 geprojecteerd op de 1832 kaart.

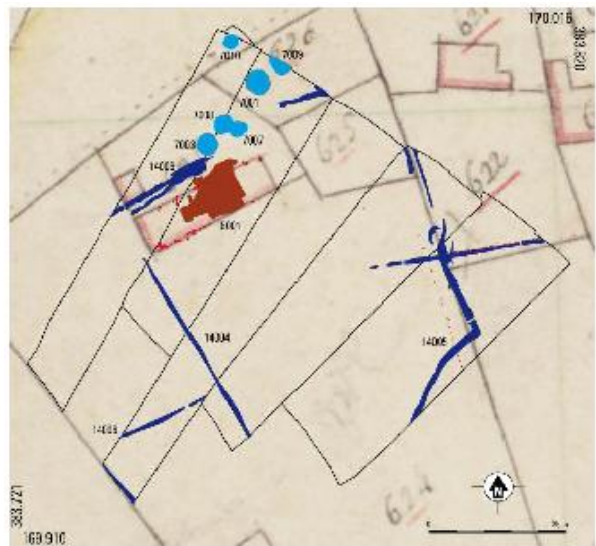

Fig. 7.6 Mierlo-Luchen. Sporen fase 4 geprojecteerd op de 1832 kaart.

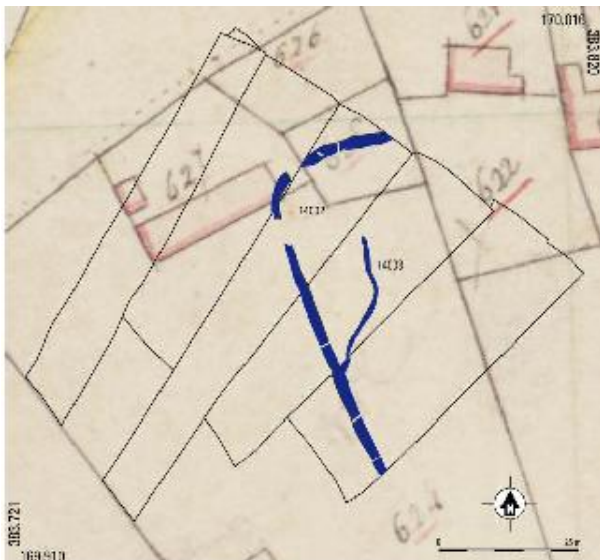

Fig. 7.5 Mierlo-Luchen. Sporen fase 2 geprojecteerd op de 1832 kaart.

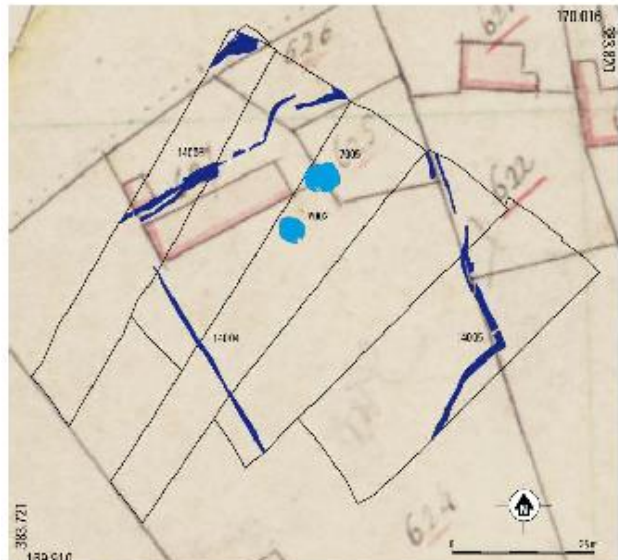

Fig. 7.7 Mierlo-Luchen. Sporen fase 3 geprojecteerd op de 1832 kaart.

Dit, in combinatie met de veranderende bouwmethodiek vanaf de Late Middeleeuwen, heeft er voor gezorgd dat de meeste huisplattegronden niet bewaard gebleven zijn. Op basis van de erfgreppels en waterputten kon de (globale) ligging van de boerderijen bepaald worden. Zo zijn er vier verschillende fases te onderscheiden.

De eerste bewoning in het onderzoeksgebied vangt halverwege de 14^e eeuw aan. De eerste fase wordt geplaatst in de periode 1350-1500 en blijft qua sporen beperkt tot twee waterputten en een deel van de erfgreppel. De oriëntatie van de erfgreppel is evenals die van de drie jongere fases noordwest-zuidoost, maar wijkt wel sterk af van die van de drie jongere fases. De greppel is veel meer west-oost georiënteerd. In de nabijheid van de twee waterputten zijn geen paalkuilen van een boerderij of stal aangetroffen. Daarom wordt aangenomen dat er in deze fase al op poeren gebouwd is.

In de tweede fase (1500-1600) wordt er een nieuwe erfgreppel aangelegd die ten opzichte van de eerste fase meer naar het noorden georiënteerd is. Er zijn geen waterputten die aan deze fase gekoppeld kunnen worden. Daarom is er geen zicht op de ligging van de huisplaats in deze periode.

Vanaf de derde fase (1600-1700) ontstaat het min of meer vierkante greppelsysteem dat qua oriëntatie en afmeting grotendeels overeenkomt met de kadastrale kaart uit 1832. Vermoedelijk komt de ligging van de huisplaats in deze fase al grotendeels overeen met de ligging van de boerderij op de kadastrale kaart (fase 4). Aangezien de waterputten wat zuidelijker liggen dan die van fase 4 zou het kunnen zijn dat de boerderij ook wat meer richting het zuiden lag.

Het is echter ook mogelijk dat de waterputten in deze periode ten zuiden van het huis lagen en dat ze later ten noorden van het huis aangelegd werden.

De vierde fase start in de 18^e eeuw. Het greppelsysteem blijft in deze fase in grote lijnen hetzelfde. Het verschil ten opzichte van fase 3 zit vooral in de aanwezigheid van de huisplattegrond met twee waterkuilen en een cluster van vier waterputten. De locatie van de boerderij komt

exact overeen met de kadastrale kaart uit 1832. Het gebouw was deels op poeren gefundeerd, waarvan er maar één bewaard gebleven is in het midden van de potstal. De constructie bestond ook uit palen, waarvan langs de lange zijden sporen bewaard gebleven zijn. Het westelijke deel van de boerderij is als stal in gebruik geweest en was voorzien van een potstal. Het woondeel bevond zich in de oostelijke ruimte van de boerderij. Volgens de kadastrale kaart zou aan westzijde van de boerderij in 1832 een klein bijgebouw gestaan hebben, maar de (paal)sporen hiervan ontbreken.

De aanwezigheid van een potstal maakt duidelijk dat er veeteelt heeft plaatsgevonden. Uit het aardewerk (melkteilen) en een dierengraf blijkt dat er in ieder geval runderen op de boerderij gehouden werden. De melkteilen zullen gebruikt zijn voor de productie van melk en/of boter. Het botmateriaal wijst er op dat er naast runderen waarschijnlijk ook varkens gehouden werden. Daarnaast heeft er ook akker- en tuinbouw plaats gevonden wat blijkt uit de scherven van inmaakpotten. Het botanische onderzoek heeft uitgewezen dat boekweit, rogge, citroenmelisse en mogelijk bramen en vlierbessen in fase 1 een rol in de voedsleconomie speelde. Ook werd in deze periode vlas verbouwd voor de vezels of lijnzaad. In fase 3 waren vooral boekweit, haver, rogge en vlas de belangrijkste akkergewassen. In een lokale tuin werden biet, akelei, sla en waarschijnlijk ook peen, pastinaak verbouwd. Tevens werden er bramen gegeten. In fase 4 werden daarnaast ook nog walnoot en hop of hennep gebruikt. Het lage aandeel van majolica en versierd steengoed onder het aardewerk van vóór de 18^e eeuw is een aanwijzing dat we te maken hebben met een lage sociale status.

Bron: J. v. Hemert & A. Huijsmans, 2022: *Een boerenerf door de eeuwen heen Een opgraving en proefsleuvenonderzoek in plangebied Mierlo-Luchen fase 3 (zone F en G-H-I-J) (Zuidnederlandse Archeologische Notities).*

NATIONALE ARCHEOLOGIEDAGEN: 'KNECHSEL TOTALITER GERUINEERT'. WANDELING DOOR ZEVENTIENDE-EEUWS KNEGSEL

Op zaterdag 18 juni start om 14.00 uur een archeowandeling langs verschillende locaties waarbij het landschap, de mensen en het verwoeste, zeventiende-eeuwse Knegsel centraal staan. Archeologie ontmoet historie. Een uitgezette route voert langs historische plekken met vertellers die laten horen en zien hoe het toen was. Deze archeowandeling kan op eigen tempo gedaan. Het is een van de activiteiten die in het kader van de Nationale Archeologiedagen wordt georganiseerd.

Door te wandelen langs een uitgezette route stap je als ware het verleden in. Bij de start en op vier plekken langs de route kom je vertellers tegen die laten horen en zien hoe het toen was. Jeugdleden van het theatergezelschap 't Ros laten zich inspireren door het verleden en voeren korte improvisaties uit.

Het startpunt ligt bij de H.H. Monulphus en Gondulphuskerk in Knegsel, adres Steenselseweg 2, 5511 AG Knegsel. De deelnemers worden daar ontvangen en krijgen uitleg over de route. Auto's en fietsen kunnen op het parkeerterrein tegenover de kerk worden geparkeerd. De wandeling voert over trottoirs en zandpaden en is daardoor minder geschikt voor rolstoel of rollator.

Tussen 14.00 en 16.30 uur is iedereen van harte welkom om op eigen tempo het parcours van 2,8 kilometer af te lopen.

Naar schatting duurt de rondwandeling ca. 1,5 uur. Vooraf aanmelden is niet nodig en de toegang gratis.

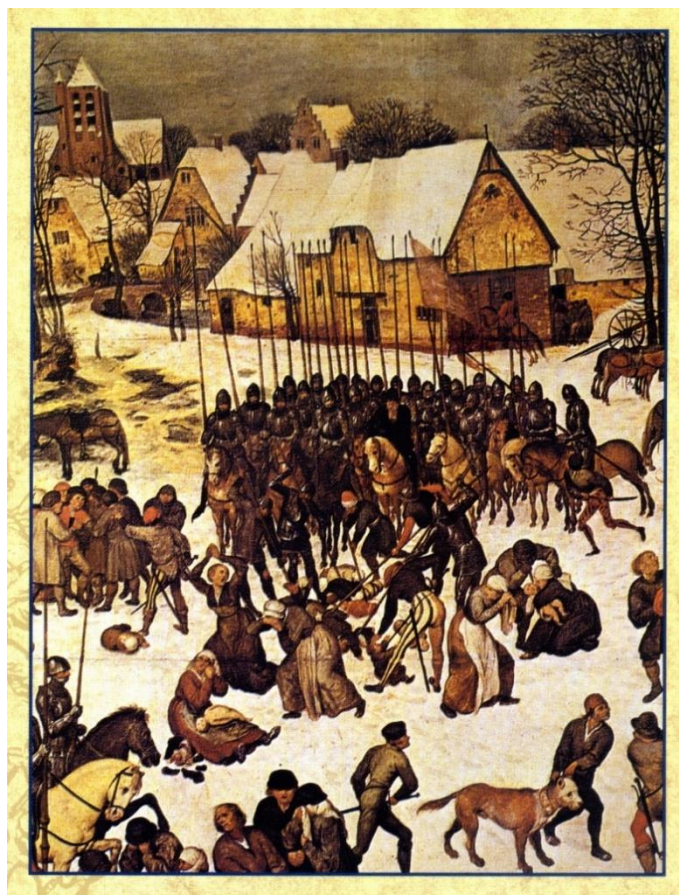
Liesbeth Theunissen, 06-12412794
Mat Theunissen, 0497-591985

Meer informatie over de Nationale Archeologiedagen vindt u op www.archeologiedagen.nl/

Mat en Liesbeth Theunissen

Het 'Oude Kerkhof' (@Liesbeth Theunissen)

Pieter Bruegel, Kindermoord

WERKGROEP BOUWEN EN BOUWHISTORIE

Sinds 2019 is er een open werkgroep bouwen en bouwhistorie. Belangstellenden en gespecialiseerden in bouw komen bijeen. Door de brand en Corona zijn er weinig bijeenkomsten door kunnen gaan.

De voorbije periode heeft het bestuderen van het Kasteel van Eindhoven centraal gestaan. Binnenkort wordt hierover meer bekend gemaakt. John Cleeven heeft met zijn vrouw Femia een inleiding in de bouwstijlen en bouwmaterialen samengesteld en deze wordt nu besproken. Mariënhaeghelijkt het volgend studieonderwerp te worden. Een studiereis naar den Bosch is in voorbereiding.

John Cleeven bespreekt zijn inleiding

VCA BASIS OPLEIDING

Zoals eerder gemeld is voor AVKP leden die actief willen meewerken op een opgraving tegenwoordig een VCA opleiding nodig.

We bieden leden de mogelijkheid om een VCA Basis opleiding te volgen, waarbij AVKP de helft euro vergoedt, als daarna wordt deelgenomen aan een opgraving.

Meld je aan als je hier gebruik van wilt maken. Via awnafdeling23@gmail.com.

Dit "Veiligheid Certificaat Aannemerij" is vereist om de 'bouwplaats' te mogen betreden. In feite is de opleiding een uitvoerige instructie die je bewust maakt van de gevaren die er op een opgraving kunnen zijn. Denk hierbij aan: werken in de nabijheid van machines, werken in diepe putten, ergonomie, persoonlijke veiligheids-middelen, scherp gereedschap, elektriciteit, brandveiligheid, gevaarlijke stoffen, etc. Risico's op letsel of ongevallen kunnen hierdoor worden beperkt.

Ellen van der Steen

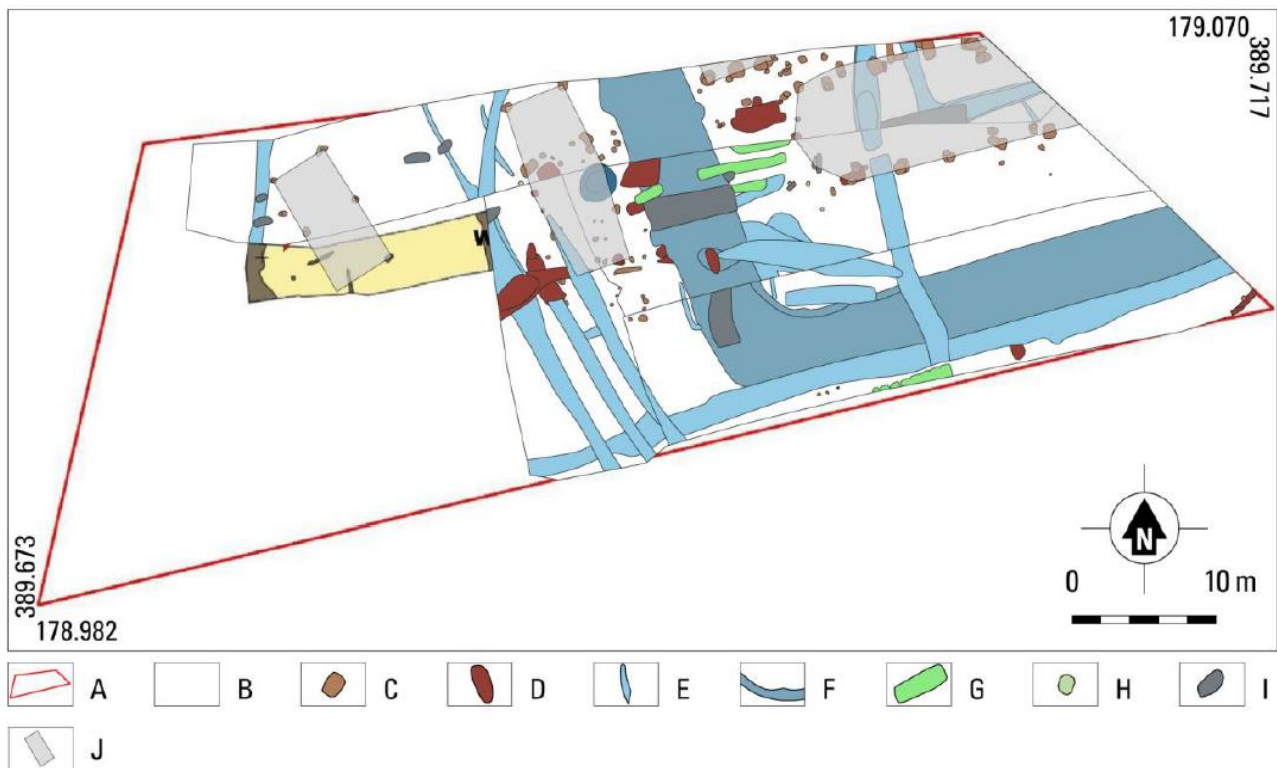

OPGRAAFNIEUWS: EEN OMGRACHT WOONERF AAN DE DAKWORM IN BAKEL

In maart 2022 heeft VUhs een opgraving uitgevoerd aan de Dakworm in Bakel vanwege de hier geplande nieuwbouw van een huis met bijgebouw. Tijdens het veldwerk is een deel van een omgreppelde laatmiddeleeuwse nederzetting onderzocht. De gracht rondom de nederzetting heeft een gemiddelde breedte van 5,5 m en was 1,0 tot 1,7 meter diep. In de vulling van de gracht zijn twee verschillende fases herkend. Een lege zone ten noorden van de gracht in de meest zuidelijke werkput vormt een aanwijzing voor de aanwezigheid van een wal. Het aardewerk uit de gracht lijkt voornamelijk te wijzen op een datering van de gracht in de 14e-15e eeuw. Binnen de omgrachting is ten minste één gebouw aangetroffen, waarvan de oostelijke rand buiten het onderzoeksgebied valt. De reconstructie van de structuur is nog niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk zijn twee rijen staanderijen van een laatmiddeleeuws gebouw aangetroffen. Wellicht

dat enkele omliggende paalkuilen nog restanten van de wandpalen kunnen zijn.

Direct ten noord(west)en van dit gebouw zijn vlak langs de noordgrens van de opgraving nog diverse (paal)kuilen aangetroffen, waaronder een rij van drie grote, maar vrij ondiepe kuilen. Mogelijk is ook hier nog een deel van een gebouwstructuur uit te reconstrueren. Ook buiten de gracht zijn clusters met (paal)kuilen aangetroffen, maar de intensiteit daarvan neemt zowel in zuidelijke als westelijke richting snel af. Uit deze palenclusters kunnen nog ten minste twee structuren gereconstrueerd worden: net buiten de gracht ligt een gebouw dat ca. 13,5 m. lang is en 5,5 m. breed. Verder naar het westen staat nog een gebouw; mogelijk gaat het om een spieker (of een deel van een bijgebouw). Op nog geen anderhalve meter ten westen van de gracht ligt een waterput. Het gaat om een plaggenput, die te dateren is in de Late

Allesporenkaart Bakel-Dakworm met de hypothetische structuren en één proefsleuf uit het vooronderzoek (grenzend aan werkput 1 en 4); A onderzoeksgebied; B niet opgegraven/C-horizont; C paalkuil; D kuil; E greppel; F gracht; G plantbed; H natuurlijke verstoring; I recente verstoring J (hypothetische) structuur. (Van Hemert 2022 Figuur 2.1)

Middeleeuwen. Op de bodem van de put zijn diverse fragmenten van hout aangetroffen. Deze fragmenten zijn delen van een boomstam(put) die als fundering voor de plaggenput lijken te zijn hergebruikt. Verder zijn nog diverse greppels gedocumenteerd, die allemaal jonger lijken dan de gracht. Ten westen van de gracht zijn twee greppels onderzocht, waarvan het vermoeden bestond dat dit mogelijk de bermgreppels van een oude weg zouden kunnen zijn. Na onderzoek lijkt het vermoedelijk om perceels- en/of ontwateringsgreppels te gaan. Noemenswaardig zijn ook de korte greppels of greppelkuilen ter hoogte van de 'binnenbocht' van de gracht. Nader onderzoek moet uitwijzen hoe deze sporen geïnterpreteerd en gedateerd moeten worden.

Er zijn 289 fragmenten aardewerk verzameld, waarvan het overgrote merendeel uit de Volle tot Late Middeleeuwen dateert. De meeste scherven zijn afkomstig uit de gracht (N= 168). De meest bijzondere vondst betreft een pijparden ruitbeeldje, dat in de gracht is aangetroffen. Het beeldje lijkt uit de 15de eeuw te dateren. Het aantreffen van grote brokken natuursteen in de gracht wijst mogelijk op de aanwezigheid van een stenen gebouw binnen het terrein. Daarbij valt te denken aan een woontoren of kapel/kerkje.

Bron: J. v. Hemert, 2022: *Evaluatierapport Evaluatierapport Bakel-Dakworm (VUHbs)*.

NATIONALE ARCHEOLOGIEDAGEN: OPEN AVOND EN DAG OSS

Het jaarlijkse veldpracticum vindt dit keer plaats ten noorden van de Gewandeweg en bij Het Brand. Beide locaties liggen in het gebied waar de wijk Amsteleind moet verrijzen.

Grafveld en bewoning

In 2021 is er op bij de Gewandeweg een grafveld uit de Bronstijd-IJzertijd (zo'n 2.000 tot 4.000 jaar geleden) gevonden. Studenten doen dat samen met medewerkers van Archeologisch Onderzoek Leiden. Ook bij Het Brand (dit is het gebied ten zuiden van de Brandstraat en ten westen van de Kleinussenstraat) wordt in opdracht van de gemeente gegraven. Hier verwachten de studenten sporen en vondsten uit de IJzertijd te vinden.

Publieksactiviteiten

Gedurende het onderzoek maken de studenten blogs en vlogs over de dagelijkse resultaten. Rond de Nationale Archeologiedagen (16 en 17 juni) organiseert de Universiteit Leiden een open avond en dag. Op 25 juni vindt er een meegraafdag plaats. Meer informatie hierover volgt op de website www.trefhetinoss.nl.

Hanneke van Alphen

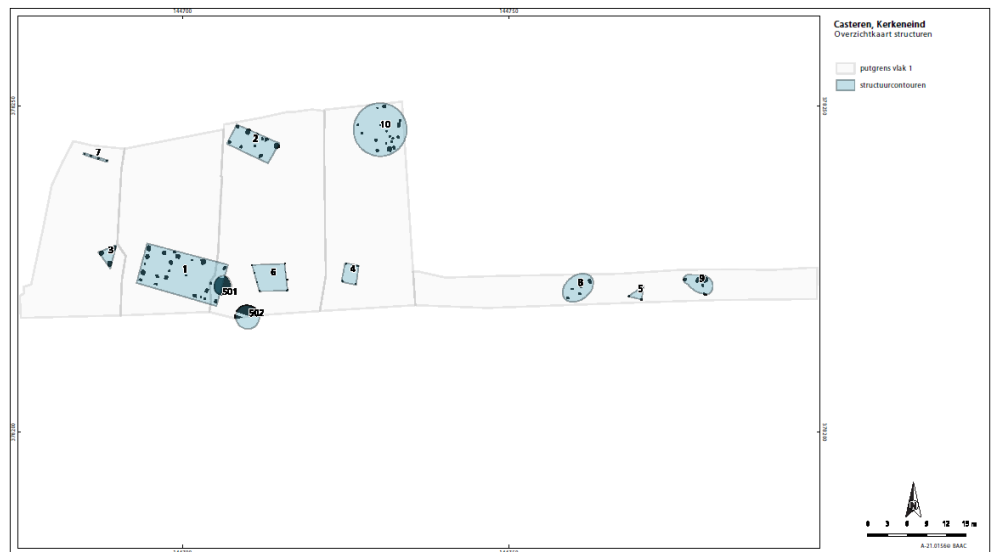
OPGRAAFNIEUWS: OPNIEUW BEWONINGSSPOREN OP HET KERKENEIND IN CASTEREN

In juli 2021 heeft BAAC een opgraving uitgevoerd in het plangebied Kerkeneind in Casteren. Binnen het plangebied wordt op twee kavels nieuwbouw gerealiseerd. In 2010 heeft voor een groter terrein, waarvan het onderhavige plangebied deel uitmaakt, een proefsleuvenonderzoek plaatsgevonden.¹ Ter plaatse van het plangebied werden twee vindplaatsen vastgesteld. In de hier aangelegde werkputten 1 en 2 werden sporen en vondsten uit de periode midden-ijzertijd - vroeg-Romeinse tijd aangetroffen. De tweede vindplaats betrof een vindplaats uit de middeleeuwen-nieuwe tijd bestaande uit een kuil, waterput en greppels (vindplaats 2). Deze strekte zich uit over de werkputten 1 tot en met 4 en 6. Archol heeft vervolgens in 2015 ter hoogte van werkput 3 een opgraving uitgevoerd.² In dit plangebied werden tussen sporen uit de late middeleeuwen-nieuwe tijd, sporen uit de midden- en late ijzertijd aangetroffen. De onderzoekers stelden vast dat vindplaats 1 uit het proefsleuvenonderzoek doorloopt tot in werkput 3.

Tijdens de opgraving in 2021 zijn sporen uit de ijzertijd t/m nieuwe tijd gevonden. Daarnaast zijn ook zeer lichte, sterk uitgelopen sporen aangetroffen, die op basis van conservering waarschijnlijk ouder zijn dan ijzertijd. Mogelijk stammen zij uit het neolithicum of de bronstijd. Het gaat in totaal om 265 sporen waaronder het merendeel bestaat uit paalkuilen naast greppels en (water)kuilen. Het gaat waarschijnlijk om een hoofdgebouw, vier bijgebouwen, twee stakenrijen, drie palenkuilenclusters en twee

waterkuilen. Naast structuren uit de ijzertijd zijn nog diverse andere sporen aanwezig op de vindplaats, die op dit moment nog niet aan een structuur kunnen worden toegeschreven.

Het vroegste gebruik van het terrein aan het Kerkeneind te Casteren kan waarschijnlijk in het neolithicum/bronstijd worden gedateerd op basis van enkele vuursteenartefacten en de sterk uitgelopen, slecht geconserveerde paalsporen. Gedurende de ijzertijd waren er waarschijnlijk twee erven in gebruik op het westelijke en oostelijke deel van het terrein. Of deze erven tegelijk werden bewoond is niet duidelijk. Het kerngebied van dit erf/deze erven ligt/ligger waarschijnlijk ten noordoosten van het onderhavig onderzoek, maar binnen en rondom werkput 3 van het Archol onderzoek. Na de ijzertijd werd het terrein niet verder gebruikt voor bewoning, dit blijkt uit het ontbreken van gebouwstructuren. Mogelijk heeft het terrein vanaf de Romeinse tijd blootgestaan aan de hoge waterstand uit de direct naast liggende beek of waren de eisen die aan de bewoningslocatie werden gesteld veranderd.

Overzicht van de aangetroffen structuren op Kerkeneind in 2021.

Bron: P.S. Kubistal, 2021: Evaluatierapport Casteren, Kerkeneind, opgraving (BAAC projectnummer A-21.0156).

¹ Dalfsen, J.W. & J. de Kramer, 2011: Inventariserend Veldonderzoek, karterende fase d.m.v. proefsleuven. Kerkeneind, Casteren. Gemeente Bladel, Noordwijk (B&G rapport 1025).

² Hemminga, M.E., 2016: Opgraving Casteren-Kerkeneind (gemeente Bladel), Leiden (Archol Rapport 326).

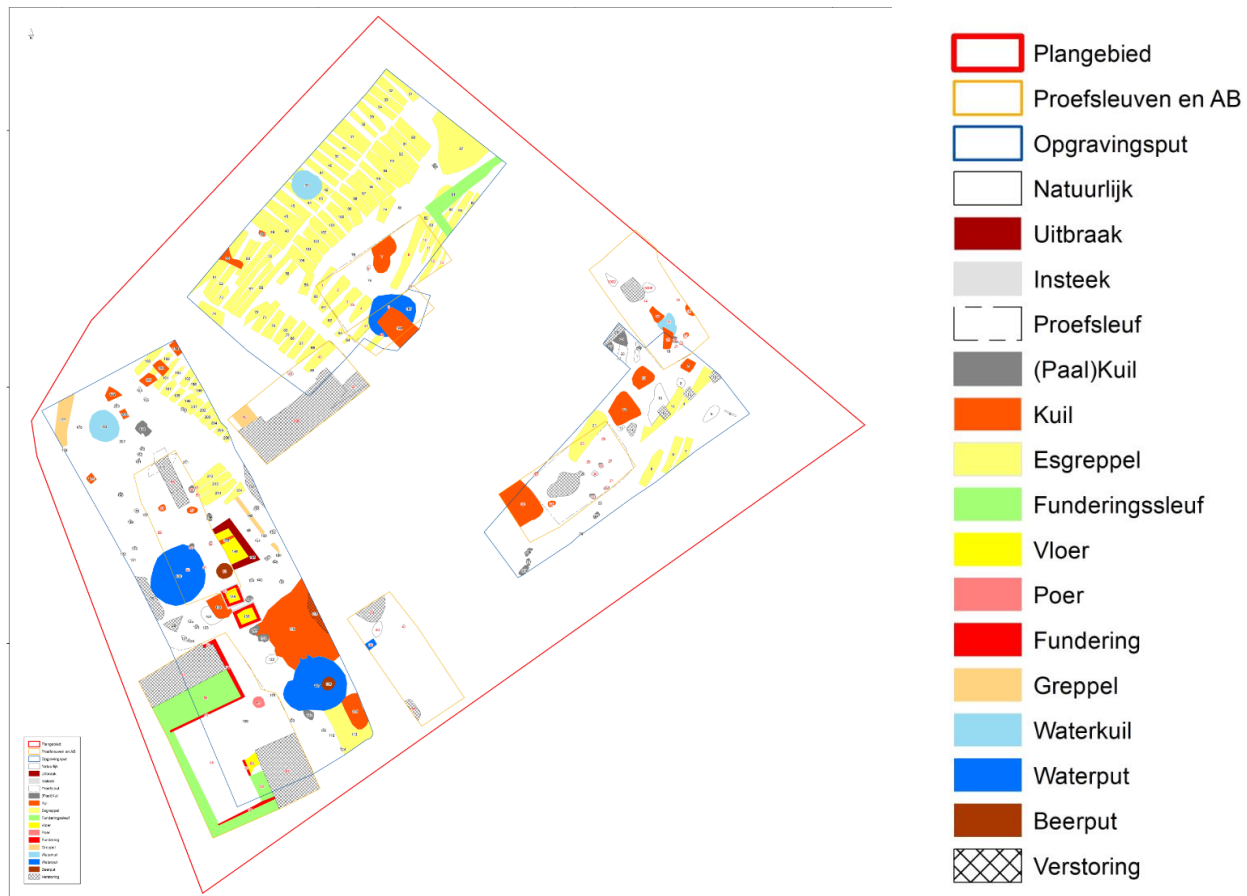
OPGRAAFNIEUWS: ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK AAN DE JULIANAstraat 25 IN LEENDE

In 2020-2021 heeft SOB Research een archeologisch onderzoek uitgevoerd in het plangebied Julianastraat 25 in Leende. De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de voorgenomen herontwikkeling van het plangebied waarbij de bestaande woning met stallen zal worden gesloopt om vervolgens te worden vervangen door twee woonblokken met bijbehorende infrastructuur. Het oppervlak van het plangebied bedraagt 2300 m². Tijdens het proefsleuvenonderzoek, archeologische begeleiding en opgraving zijn in totaal 297 sporen geregistreerd. De sporen werden hoofdzakelijk aangetroffen in de top van het dekzand op een diepte van 70 tot 90 cm onder maaiveld. De sporen bestaan voornamelijk uit esgreppels en (paal)kuilen en daarnaast ook funderingsresten, waterputten en -kuilen, ontginningskuilen, vloeren, lagen, kelders etc.

Er zijn drie vindplaatsen onderscheiden: een fase gedurende de late ijzertijd-vroeg Romeinse tijd, een laatmiddeleeuwse fase (14-15e eeuw) en een fase in de Nieuwe tijd (vanaf 17/18e eeuw), respectievelijk vindplaatsen A, B en C.

Vindplaats A betreft een nederzettingsterrein uit de late ijzertijd – vroeg Romeinse tijd in de vorm van (paal)kuilen en een mogelijke waterkuil. Deze sporen zijn aangetroffen ter plaatse van het oostelijke en (noord)westelijke deel van het plangebied. In enkele van de sporen is handgevormd aardewerk aangetroffen. Uit de sporen kunnen geen duidelijke structuren worden afgeleid. Mogelijk gaat het om drie structuren uit al dan niet dezelfde gebruiksfase.

Vindplaats B betreft een nederzettingsterrein uit de late middeleeuwen, meer bepaald uit de 14-15e eeuw, in de vorm van (paal)kuilen, een mogelijke dorsvloer/potstal en een waterput.

Allesporenkaart Julianastraat 25 in Leende.

De sporen zijn aangetroffen in het westelijke deel. Hoewel het niet heel duidelijk is, is er vermoedelijk sprake van één aangesneden structuur.

Vindplaats C betreft een nederzettingsterrein dat in de periode van de late 17e/18e t/m de 20e eeuw vermoedelijk permanent in gebruik is geweest en waarvan de restanten van esgreppels, funderingen, (paal)kuilen, vloeren en kelders zijn aangetroffen. Ter plaatse van het noordoostelijke deel van het plangebied lijkt een akkerzone

aanwezig te zijn geweest. Hier wijzen de esgreppels op. De bewoning kan worden opgedeeld in drie subfasen: 17-18e eeuw, 19e eeuw en 20e eeuw.

Bron: H. Uleners, 2022: *Evaluatierapport Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven en archeologische opgraving plangebied Julianastraat 25, Leende, gemeente Heeze-Leende (SOB Research)*.

EEN DAG LANG IN DE OERTIJD DUIKEN BIJ MUSEUM DE OERSPRONG

Jeroen Snellen in museum de Oersprong met een prehistorische vuistbijl. Foto geleend van William Hoogteyling

Jeroen Snellen heeft op 14 en 21 mei de Oertijd dagen geleid in museum De Oersprong in Waardenburg. De openingen na twee jaar coronastilte De Oertijd dagen zijn bedoeld om de vanwege corona lang weggebleven bezoekers weer de weg te wijzen naar het bijzondere museum aan de Waardenburgse Waalbandijk. Er waren workshops met korte presentaties vooraf, om een goed overzicht krijgen van de lange steentijdperiode.

Deelnemers zagen veel archeologische voorwerpen zoals vuurstenen werktuigen en

schedels van verre voorouders, die in de hand gehouden mogen worden.

Na de introducties gingen de deelnemers zelf aan de slag met het maken van een grotschildering op een stenen tegel, of het maken van een oerhalsketting en amulet, vruchtbaarheidsbeeldjes of een neanderthalerhoofd met vuistbijl.

Neanderthalers

Aan het begin van de dag was er een introductie over de steentijd met echte vuurstenen werktuigen zoals pijlpunten en vuistbijlen, met uitleg hoe oud ze zijn en hoe ze gemaakt zijn. Verder waren er de eerste graankorrels van Nederland, maalstenen en schedels uit de oertijd van Neanderthalers en oudere mensachtigen. Voor elke periode van de menselijke evolutie zijn er vele objecten te zien en vast te houden.

Streekmuseum

Jeroen Snellen uit Liempde is helemaal in de prehistorie gedoken. „Het is prachtig om de archeologie aan de man te brengen, ook voor de jeugd spreekt het tot de verbeelding, merk ik vaak. Ik heb overigens zeker iets met Rivierenland. Mijn grootvader was Jan Snellen van de befaamde decoratiefabriek Kleur en Profiel in Tiel.”

GEMEENTE EINDHOVEN WINT DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2022

Vandaag is de gemeente Eindhoven verkozen tot beste erfgoedgemeente van Nederland. In het Gevangenis museum in Veenhuizen kreeg Rik Thijs, wethouder van klimaat & energie, openbare ruimte & groen van Eindhoven de [BNG Bank Erfgoedprijs](#) ter waarde van €25.000 uit handen van burgemeester Klaas Smid van Noordenveld. Daarnaast won de Regio Oost Achterhoek de Publieksprijs, de eervolle prijs voor het behalen van de meeste publieksstemmen van inwoners en geïnteresseerden.

Juryvoorzitter Ina Adema, commissaris van de Koning in de provincie Noord-Brabant, maakte de winnaars vanmiddag bekend. Het thema van de BNG Bank Erfgoedprijs 2022 is **erfgoed en kunst**. Ook de genomineerden Almere, Breda en Oost Achterhoek kregen uitgebreide complimenten van de jury. Hoofdsponsor BNG Cultuurfonds stelt het bedrag beschikbaar.

De winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2022

De jury wees Eindhoven aan als winnaar vanwege de zeer brede kijk op haar erfgoed, van de prehistorie tot het recente industriële erfgoed. Eindhoven loopt voorop met de indrukwekkende manier waarop het de industriële geschiedenis inzet om de toekomst van de stad vorm te geven. Mede hierdoor kan Eindhoven zich de (digitale) ontwerpstad van Nederland noemen. Het is de jury duidelijk dat de gemeente bewust niet alles ophangt aan het Philipsverleden.

Op het gebied van kunst en cultuur en de verbinding daarvan met erfgoed is Eindhoven onderscheidend met vele initiatieven en projecten, waar de huidige creatieve gemeenschap heel actief in is. Er is een goede link tussen erfgoed en

maatschappelijke opgaven, zoals inclusiviteit, of programma's over dementie.

Ik was aangenaam verrast door de inzending van de gemeente Eindhoven, ook door de voorbeelden van alle projecten die werden genoemd. Rondom Strijp-S bijvoorbeeld hebben ze echt het gebied bestempeld. Juist door de identiteit te bewaren ontstaat nu een heel aantrekkelijk gebied. Het is een schoolvoorbeeld van een gemeente die duidelijk staat voor wat ze willen.
– Jurylid Christian Pfeiffer

Eindhoven maakt volop gebruik van haar rijke en lange geschiedenis, en vertelt dit verhaal op meerdere manieren. Alles krijgt een plek binnen het brede beleid dat de gemeente – met veel enthousiasme van de wethouder – voert. De lange lijnen die worden getrokken tussen het verleden en de toekomst zorgen voor een duurzame basis voor het voortbestaan van het erfgoed.
– Juryvoorzitter Ina Adema, Commissaris van de Koning in Noord-Brabant

BNG Bank Erfgoedprijs

Met deze prijs wil het Erfgoedplatform van Kunsten '92 goede voorbeelden delen van de gemeentelijke erfgoedpraktijk. Zo kunnen we andere gemeenten inspireren en bijdragen aan goede erfgoedzorg. De jury onderzoekt hoe de genomineerden omgaan met hun erfgoed in brede zin: met de gebouwde monumenten, archeologie, museale collecties en archieven, maar ook historisch landschap, mobiel en immaterieel erfgoed. Daarnaast worden elementen meegewogen als participatie, communicatie en innovatie in het erfgoedbeleid, en ook draagvlak in de samenleving en integratie van erfgoed in het totale beleid van de gemeente.

NIEUWE AANWINSTEN BIBLIOTHEEK

Aanwinsten van 22 januari tot en met 25 maart 2022

Boeken

Heuvels op de heide.

Bronstijd grafheuvels, een IJzeren urnenveld met elite inhumatiegraf en graven uit de Romeinse tijd op de Slabroekse Heide bij Uden.

R Jansen en S v.d. Voort- Verschoof 2021

Sidestone Press Leiden.

Peutinger Kaart

De identiteit van de Peutinger Kaart.

Ad Maas

Uitgeverij Aspekt 2020.

Van Vondst tot verhaal

Archeologische vondsten in particulier bezit.

Stijn Heeren Mirjam Kars en Vincent v d Veen.

Uitgave AWN en Matrijs Uitgeverij.

Het eerste piepje tot en met de verwerking/ archivering.

Rapport

BAAC A-19.0236

Eindhoven Stadhuisplein

Opgraving stadsgracht en omgeving. Boek en CD.

Auteur JR Mooren. Status definitief.

Feb. 2022

Tijdschriften

Archeologie in Nederland.

Jaargang 6 april 2022.

o.a. De luie Peilschaal in de Maas bij Gennep.

Door Peter Seinen en Joost vd Besselaar.

Brabants Landschap 213 Lente 2022.

De mannen van het veld.

Greveschutven: natuurherstel en archeologische vondsten te Valkenswaard.

Tijdschrift voor het cultureel erfgoed. Nr 2 2022

Grond oefeningen, het consolideren van de prehistorische mijngroeven te Rijckholt.

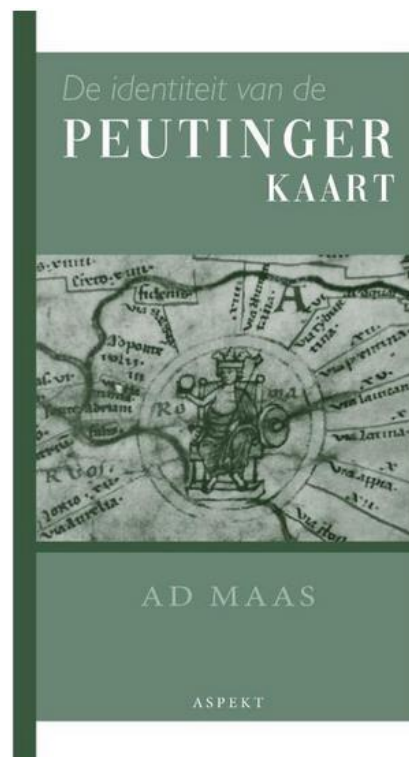
VAN DEN LEESPLANK

De identiteit van de Peutinger Kaart

Ad Maas uitgeverij Aspekt 2020

Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat deze dertiende -eeuwse kaart, genoemd naar de humanist Konrad Peutinger een kopie is van een wegenkaart uit de vierde eeuw na Chr. Het gaat om een geografische afbeelding van het Romeinse Rijk, op een perkamentenrol van plm 680 bij 38 cm, verdeeld in 11 segmenten. In dit boek wordt een geheel andere visie op de PK ontwikkeld.

Nagegaan wordt hoe mensen in de prehistorie hun wegen wisten te vinden. Astronomische kennis van zaken was daarbij belangrijk, evenals landschapskennis. Later ontstond de geografie en de kustbeschrijvingen (periploi) en werden trajecten op land vastgelegd. Er zijn hiervan geen kaarten bewaard. Wereldkaarten uit de klassieke tijd zijn op internet makkelijk te vinden, zoals die van Erastosthenes en Ptolemaeus, waarschijnlijk zijn dit reconstructies uit de Renaissance. Tussen de veronderstelde oorspronkelijke kaarten uit de Oudheid en circa 1200 na Chr. Worden vaak een aantal mappen mundi geplaatst.

Een belangrijk geografisch e documentatie is aangelegd door de Anonymus van Ravenna. Er zijn veel overeenkomsten met de Peutinger kaart. Aan het werk van de Anonymus wordt in dit boek grote waarde toegekend. Op basis van die documentatie en van de recente internationale

literatuur over de Peutingerkaart is een nieuwe visie ontwikkeld op de identiteit van de PK. Een krachtige en sympathieke reactie op een misvatting en vooroordeel van meer dan 5 eeuwen.

Carel van den Boom

VAN VONDST TOT VERHAAL. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN IN PARTICULIER BEZIT

Op 12 april verscheen bij Uitgeverij Matrijs.

Germanen, Romeinen, Spaanse soldaten, boeren, gelovigen en strijders, allen lieten zij sporen achter in ons land. Vandaag de dag worden veel

vondsten door amateurarcheologen vastgelegd op de website van PAN, waar ze door iedereen te raadplegen zijn. In dit boek wordt de achtergrond van PAN belicht en worden de belangrijkste vondsten in vogelvlucht behandeld. De informatie in het boek wordt ondersteund en versterkt door vele illustraties.

Van vondst tot verhaal neemt de lezer mee vanaf het eerste piepje van de metaaldetector tot de uiteindelijke archivering, en vertelt de verhalen die alle individuele vondsten samen naar voren brengen. Nieuwe bevindingen en eeuwenoude schatten, gepresenteerd door vakspecialisten in de archeologie, maar ondersteund door de honderden amateurs die hun bodemvondsten deelden.

www.matrijs.com

Van vondst tot verhaal. Archeologische vondsten in particulier bezit | Stijn Heeren, Mirjam Kars en Vincent van der Veen | 136 blz. | 21 x 29 cm. | genaaid gebrocheerd met flappen | ISBN 978-90-5345-587-6

VAN HET BESTUUR

Jaarvergadering AVKP goed bezocht

De jaarvergadering van AVKP werd op woensdag 25 mei gehouden. We zijn nu weer helemaal bij met de jaarverslagen en ook is de begroting voor 2022 vastgesteld.

Na de vergadering doken we met Peter Seinen in twee onderzoeken van de stichting Mergor in Mosam. De vrijwilligers van Mergor in Mosam voeren onderwater-archeologische projecten in binnen en buitenland uit. Voor de Dertien Provinciën projecten heeft de stichting in Gennep een zeer zeldzame peilschaal onderzocht en in Maastricht werden de resten van Romeinse bruggen in kaart gebracht.

Na de lezing werd er lang nagepraat tijdens de borrel, die Dirk en Devon hadden organiseerd.

Terugblik op drie jaar opgravingen in de regio

De avond was bijna te kort. Regioarcheoloog Ria Berkvens had drie jaar archeologisch onderzoek uit de regio verzameld en stond stil bij de ontwikkelingen en bijzonderheden.

Ria presenteerde een mooi overzicht van vindplaatsen gekoppeld aan perioden uit de geschiedenis. Ze wees op het belang van het uitvoeren van voldoende en het juiste onderzoek en het koppelen van resultaten van dit onderzoek. De onderzoeken leveren nog steeds nieuwe inzichten op in vroegere bewoning van onze regio en hier dragen lokale heemkundekringen en werkgroepen volop aan bij.

Ellen van der Steen

Verenigingsruimte AVKP

Erfgoedhuis, Gasfabriek 2, Eindhoven, 040-2388899

Correspondentieadres AVKP

van Wassenhovestraat 54, 5613 LL Eindhoven, awnafdeling23@gmail.com www.awn-archeologie.nl/23/

Redactie

Ellen van der Steen tel. 040-2910855, avkpactueel@gmail.com (eindredactie en layout)
Peter Seinen en Carel van den Boom (redactieleden)

